

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

Dostać BURĘ

◆ ◆ ◆
O J C Z Y S T Y – D O D A J
D O U L U B I O N Y C H

Kiedy zapożyczona od Tatarów w XVII w. BURKA – obszerna, ciepła peleryna z kapturem, nietania i stanowiąca swoisty wyznacznik statusu społecznego – doczekała się degradacji: ze stroju będącego na wyposażeniu żołnierzy lekkiej jazdy stała się płaszczem pastuszym, zmieniło się postrzeganie samej BURKI, zmienił się też jej językowy obraz. Z owego czasu pochodzą – nieznane już dziś i nieużywane – zwroty: okryć kogoś burką i dostać burki. Używano ich, gdy ktoś ze służby dworskiej dopuścił się przewinienia i został w związku z tym ukarany przeniesieniem do pracy pozapałacowej (np. pokojowiec – całkiem wysoka funkcja w bogatym szlacheckim domu lub na dworze magnackim czy królewskim – stawał się pastuchem czy – w najlepszym razie – stajennym). Samo słowo BURKA zaczęło być używana w znaczeniu przenośnym ‘ciężka nagana’, a że określano nim faktycznie przykrą reprimendę, rychło sympatycznie brzmiąca BURKA przekształciła się w zgrubiałą BURĘ. Jest też inna, znacznie mniej „fabularna”, hipoteza wyjaśniająca pochodzenie słowa BURA ‘ostre napomnienie, wymówki, nagana’. Według tej hipotezy BURA również jest zgrubieniem od słowa BURKA, ale nie od zapożyczonej BURKI o znaczeniu ‘opończa’, tylko od rodzimej BURKI utworzonej od czasownika BURCZEĆ w przenośnym znaczeniu ‘łajać, zrządzić, gderać’. Miła i lekka BURKA jako ‘nagana’ nie utrzymała się długo, a jej miejsce całkowicie zajęła ciężka i nieprzyjemnie się kojarząca BURA.